

Over de innovatieve schilderkunst van Anouk van Zwieten

Vrij spel in het omgaan met werkelijkheid en traditie

Kunst en levensbeschouwing, esthetiek en spiritualiteit: ze willen allebei iets anders. De een wil de zinnen strelen, de ander de vraag naar zin openhouden. Maar beide spreken ze tot de ziel. En wie goed luistert, hoort dat ook de kunst – spelenderwijze en meestal onbedoeld – een uitzicht op zin opent. Dit fenomeen verkennen we in deze rubriek. Dat doen we aan de hand van jonge kunstenaars die nu al klassiek zijn. Deze maand aandacht voor schrijfster Anouk van Zwieten.

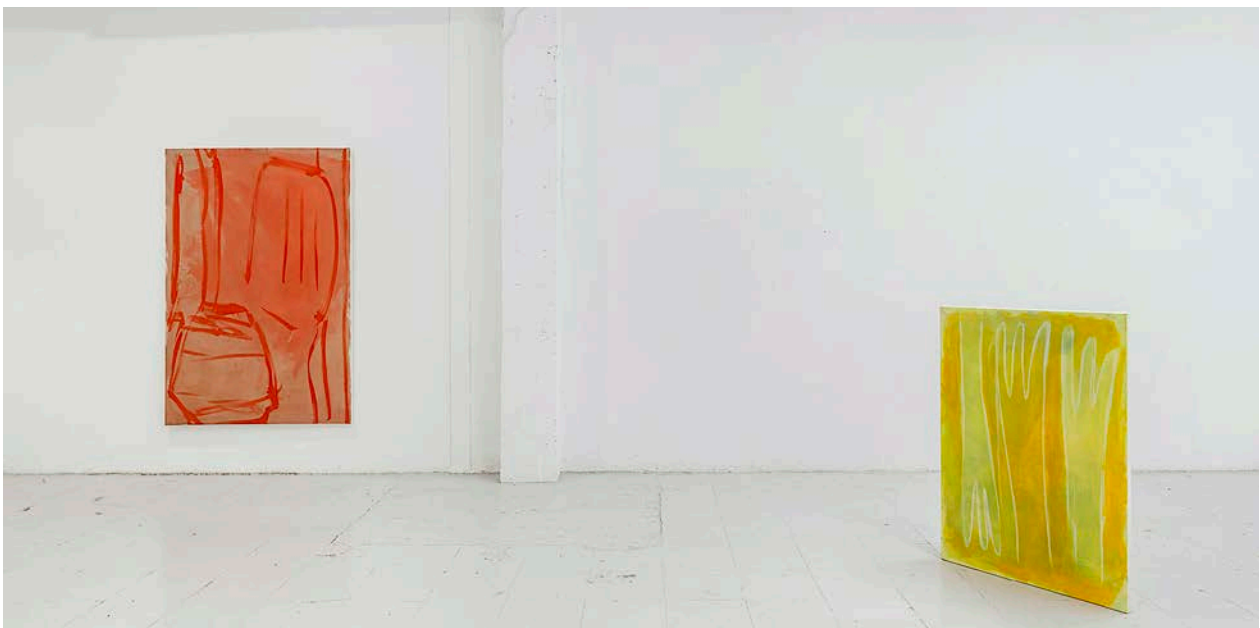
TEKST ERIC CORSIUS BEELD ANOUK VAN ZWIETEN

Onder de jonge Nederlandse kunstenaars valt een hang naar traditie op. Velen onder hen herontdekken bijvoorbeeld eeuwenoude beproefde genres en disciplines, zoals schilderen en tekenen. Ze zijn niet te vinden in de digitale wereld of op de speelvloer van de performance, maar in ateliers en galerieën. Ze zijn er niet minder nieuwsgierig en vernieuwend om. Een van hen is de in Utrecht levende en werkende Anouk van Zwieten (1991), die zich inmiddels mag verheugen

in meerdere prijzen, beurzen en uitnodigingen om te exposeren. Ze kiest bewust voor de oude stiel van het schilderen, die ze van binnenuit verder ontwikkelt. Haar werk bestaat uit veelal grote doeken, die uitbundig, kleurrijk en intrigerend zijn.

'PLAATS DELICT'

Van Zwieten sluit zich daarmee aan bij de 'klassiek-moderne' hoofdstroom van de twintigste eeuw. Van Zwieten zweert niet bij het natuurgetrouw nabootsen

Solo tentoonstelling, Pada Studios, Barreira, Portugal.

Oh, no, 2021, 190 x 130 cm, textielverf, zwarte gesso en acrylverf op doek. (Courtesy: tegenboschvanvreden, Amsterdam)

van de realiteit. Ze werkt echter evenmin moedwillig ontoegankelijk, non-figuratief of abstract. Eerder lijkt ze de realiteit te zien als een uitdaging om er associatief en creatief mee aan de haal te gaan. Ze beschrijft haar werk zelf dan ook als het werken op een 'plaats delict': ze focust in op elementen en fragmenten uit de realiteit en legt op een zoekende wijze verbanden. Uit de zo ontstane schilderijen borduurt ze vaak weer verder in volgende werken. Wie haar oeuvre overziet, kan zich dan ook niet onttrekken aan de indruk van een 'thema met variaties', een reeks Ovidiaanse 'metamorfoses' of aan een 'Gesamtkunstwerk' met vaste 'Leitmotive'.

ALLEDAAGS KARAKTER

Deze grote woorden doen echter misschien geen recht aan de non-pretentieuze, ja: bijna speels aandoende aard van Van Zwietens werk. De titels of de voorwerpen op haar doeken en tekeningen zijn, behalve aan landschappen, vaak regelrecht ontleend aan de dagelijkse, urbane leefwereld van deze tijd: vliegers, fruit, snoepjes, stokbroden, taartjes en andere consumptieartikelen. Juist in hun prozaïsche en alledaagse karakter lenen deze motieven zich echter voor het vrije spel met tinten en vormen. Ze zijn de kiem voor de krachtige kleurexplosies aan de ene kant of ze geven aan de andere kant juist aanleiding tot ingetogen, bijna monochrome vlakken die een bijna mystieke sfeer oproepen. De rijkdom

van beeldelementen op het ene doek staat vaak in contrast met de Rothko-achtige terughoudendheid op het andere. Soms is een suggestief lijnenspel op een archaische wijze gekerfd in een monochrome ondergrond. De kiem is echter bijna altijd een geraaktheid door de realiteit.

VARIËREND HERHALEN

Het toevallige of willekeurige effect van Van Zwietens werk op de toeschouwer is schijn. Het is het resultaat van een zeer bewust organiseren van het proces van associëren, spelen en experimenteren. Ik verwees hierboven al op het variërend herhalen van Van Zwietens werk. Het is een typisch postmoderne trek van de kunstenaar: inzoomen op een motief of een vormelement en daarvan vervolgens alle aspecten verkennen, zodat er telkens nieuwe perspectieven ontstaan. Soms isoleert Van Zwieten een fragment uit een bestaand werk, om daarmee in een volgend werk weer wat nieuws uit te proberen. Dit 'vrije spel' vereist een context, waarin de omstandigheden ideaal zijn en het proces ongestoord kan plaatsvinden en (hoe tegenstrijdig het ook klinkt) onder controle blijft. Het atelier – haar eigen laboratorium zou je kunnen zeggen – is daarom van het grootste belang voor Van Zwieten. Ook in dit opzicht is Van Zwieten echter niet monomaan. Afgelopen voorjaar werd ze door het Mondriaanfonds in staat gesteld om artist in residence te zijn in de Pada Studio's in Baireiro (Portugal), gelegen op een oud bedrijventerrein. Ze nam de uitnodiging aan en ging op interactieve wijze aan de slag. Zo ontstonden er werken in wisselwerking met de omgeving. Van Zwieten liet zich in dit verband ook inspireren door grotschilderingen, graffiti en andere artistieke sporen, die vaak zijn te vinden in oude en nieuwe ruïnes. Ze wilde als het ware een eerbetoon brengen aan deze sporen. Ze brak in dit verband de staf over 'de onzin van absolute uitwissing'.

ZWARTE BLADZIJDES

In de samenleving, de politiek en de religie worstelen we vandaag de dag heviger dan ooit met de sporen die de geschiedenis heeft achtergelaten in ons materiële en immateriële erfgoed, in monumenten en tradities. Hoe gaan we om met de zwarte bladzijdes uit ons verleden en met de sporen ervan in onze gebruiken, openbare kunstwerken en 'heilige' teksten? Van de kunst kunnen we leren, om op een eerlijke en ontspannen manier om te gaan met de overlevering. Kunstenaars zien zichzelf niet als slaaf of vijand van tradities: ze zien deze vrijmoedig, gelijkwaardig en met open vizier in de ogen. Ze zoeken experimenterend en scheppend naar nieuwe uitdrukkingsvormen en perspectieven op de werkelijkheid. Daarbij slopen, verstoppelen of saneren ze de overlevering niet, maar bouwen ze eigenzinnig voort op het werk van de voorgangers. Ze wissen niet uit, maar ze herscheppen. Ze geven zichzelf vrij spel en bevrijden zichzelf en ons van het keurslijf van de geschiedenis. Van Zwieten is een hoopgevend en kleurrijk voorbeeld hiervan. <